

Archeo-rapport 471

Het archeologisch onderzoek in het Sint-Pieterscollege in de Minderbroedersstraat te Leuven

Vanessa Vander Ginst

Archeo-rapport 471

**Het archeologisch onderzoek in het Sint-Pieterscollege in de
Minderbroedersstraat te Leuven**

Vanessa Vander Ginst

**Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeo-rapport 471
Het archeologisch onderzoek in het Sint-Pieterscollege in de Minderbroedersstraat te Leuven

Opdrachtgever:	Sint-Pieterscollege
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Maarten Smeets
Auteur:	Vanessa Vander ginst
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2019/12.825/13

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2019, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Site	Hôtel d'Udekem d'Acoz/Sint-Pieterscollege-Leuven
Locatie	Vlaams Brabant, Leuven, Minderbroedersstraat 13
Kadastergegevens	Leuven, Afdeling 4, Sectie D, Nr. 740a2, 470B2
Opdrachtgever	Sint-Pieterscollege
Vergunningsnummer	2017/126
Vergunningshouder	Initieel Maarten Smeets Op 11-12-2017 overgezet op Vanessa Vander Ginst
Termijn veldwerk	4-10-2017 tem 7-09-2018

Aard van de bedreiging	Restauratie met ingreep in de bodem in beschermd monument
Archeologische verwachting	Dubbelhuis met oorsprong in de 16 ^{de} eeuw en eerste historische vermelding in 1640
	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving : Leuven, Minderbroedersstraat (Hôtel d'Udekem d'Acoz: restauratie)

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1	Inleiding	3
1.1	Algemeen	3
1.2	Beschrijving van het onderzoeksgebied	3
1.3	Archeologische en historische voorkennis	4
1.4	Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	15
Hoofdstuk 2	Werkmethode	17
Hoofdstuk 3	Analyse	19
3.1	Allesporenplan	19
3.2	In het gebouw: kelders (B1-B2-B3, A1-A2 en C2-C3-C4)	22
3.3	In het gebouw: gelijkvloers (C1 en E1-E2-E3-E4)	32
3.4	Buiten het gebouw: Riolering	40
3.5	Buiten het gebouw: putten	43
Hoofdstuk 4	Synthese	49
4.1	Interpretatie en datering	49
4.2	Beantwoording onderzoeksvragen	51
Bijlagen		
Bibliografie		

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Algemeen

In het kader van restauratiewerken met het verdiepen van bestaande kelders, aanleg van drainering en regenwaterputten, heraanleg van de speelplaats, de afbraak van een volume en een lagergelegen toegang naar de kelder en de nieuwbouw van volumes ter vervanging legde Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie met ingreep in de bodem op (2017/126) in het Hôtel d’Udekem d’Acoz/Sint-Pieterscollege in de Minderbroedersstraat te Leuven. Het veldwerk werd gefaseerd uitgevoerd door Studiebureau Archeologie bvba tussen 4 oktober 2017 en 7 september 2018.

1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het Hôtel d’Udekem d’Acoz maakt deel uit van het Sint-Pieterscollege en ligt in het centrum van de stad Leuven, omsloten door de Minderbroedersstraat (direct ten noorden), de Parijsstraat (oosten), het Pater Damiaanplein (zuiden) en de Dijle (westen). Het gebied is kadastraal gekend als Leuven, Afdeling 4, Sectie D, perceel 740a² en 470B2 (fig. 1.1 en 1.2). Het herenhuis Hôtel l d’Udekem d’Acoz is sinds 27 mei 1971 beschermd als monument¹. Het Sint-Pieterscollege is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed².

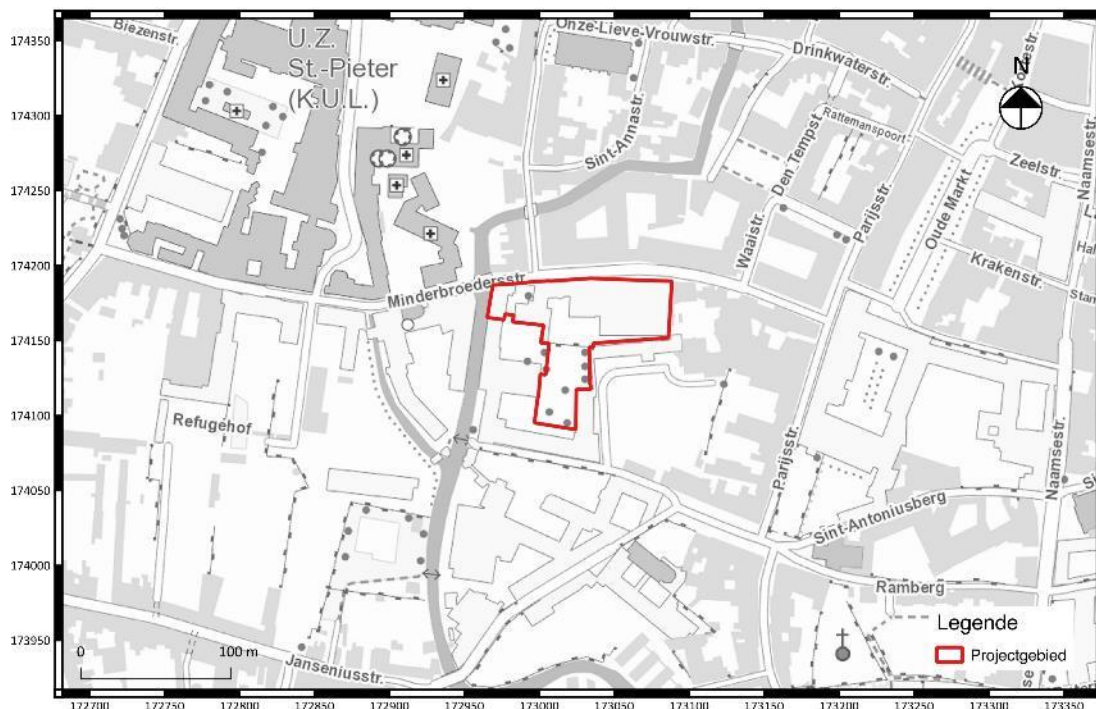

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart (2017) met situering van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1632>

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/42379>

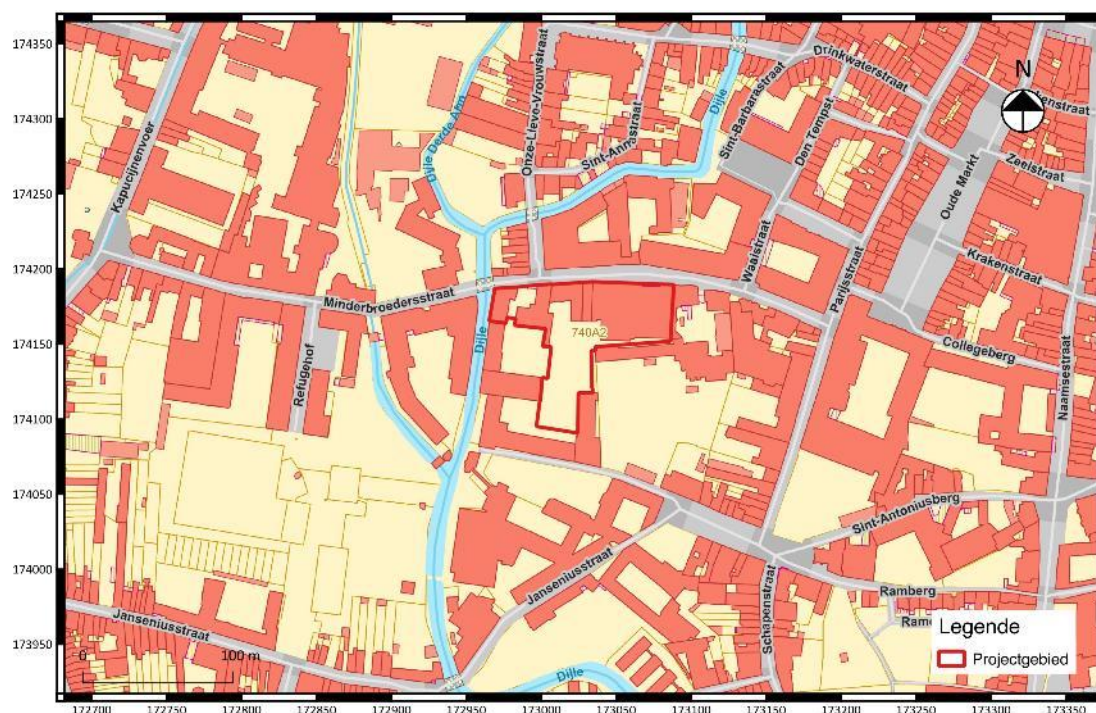

Fig. 1.2: Uittreksel van het kadastrale plan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

1.3 Archeologische en historische voorkennis

Het projectgebied bevindt zich nog binnen de eerste, 12de-eeuwse stadsomwalling van Leuven³. Sinds het midden van de 12de eeuw is de Minderbroedersstraat een belangrijke verbindingsweg tussen het centrum van de stad Leuven en de buitenwijken⁴. Eén van de elf stadspoorten die deel uitmaakten van de eerste omwalling bevond zich in deze straat (CAI 208939, fig. 1.11).

De groene zone rondom de Minderbroederstraat werd dichter bebouwd toen enkele kloosters in de buurt werden opgericht. Deze ontwikkeling werd gestart met de oprichting van het Minderbroederklooster in 1231 en evolueerde tot een hoogtepunt door de stichting van het Kapucijnenconvent in de 16de eeuw en de oprichting van het Ursulinenklooster in de 17de eeuw. Ondanks het verdwijnen en afbreken van de monumentale gebouwen op het eind van de 18de eeuw bleef de religieuze architectuur in de loop van de tijd -o.a. door de oprichting van nieuwe kloosters in de 19de eeuw- een belangrijk element dat het straatbeeld bepaalde. Vanaf de 18de eeuw breidde ook de universiteit haar infrastructuur in dit gebied uit. Vooral in de 19de eeuw werd er door de universiteit veel gebouwd. In 1886 werd het terrein waar voordien het klooster van de minderbroeders stond gedeeltelijk ingenomen door de Gilde van Ambachten van Neringen (voorloper van de Boerenbond). Nog in de Minderbroedersstraat stonden een aantal privéwoningen waarvan de oudsten teruggaan tot de 17de eeuw.

Het Sint-Pieterscollege werd in 1890 gesticht in het Hôtel d'Udekem d'Acoz. Het college is thans gehuisvest in een omvangrijk complex dat groeide uit het voormalig *hotel d' Onyn*, een langs de Dijle uitgestrekte klassenvleugel en het voormalig *hotel d' Udekem d' Acoz*⁵.

³ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/125406>

⁴ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/8245>

⁵ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/42379>

Het voormalige Hôtel d'Onyn, een neoclassicistische herenwoning, werd in 1862 opgetrokken als een diephuis met drie bouwlagen. Het pand kwam in 1892 in het bezit van het aartsbisdom als uitbreiding bij het Sint-Pieterscollege. Het gebouw werd uitgebreid in 1892. In 1895 werd de woning met twee traveeën naar links uitgebreid. In 1946 werd de poorttravee met een bouwlaag verhoogd en verkreeg het Hotel d'Onyn zijn huidige uitzicht.⁶

De naast de Dijle gelegen bijgebouwen van het *hotel d' Udekem d'Acoz* werden in 1892 gesloopt en vervangen door een gebouwen vleugel in neogotische stijl naar de plannen van J. Helleputte, met klassenlokalen en een kapel aan de straatzijde. Deze vleugel werd zwaar vernield in 1944 en in 1947 hersteld en aangepast door P. Van Dormael. De klassenvleugel, opgetrokken in baksteen en blauwe hardsteen, telt twee traveeën aan de straatzijde en twaalf langs de Dijle⁷.

Het voormalig *hotel d' Udekem d' Acoz* gaat volgens de wijkboeken zeker terug tot 1640. Het was aanvankelijk een breedhuis van vier traveeën, een souterrain en twee bouwlagen onder een leien zadeldak, met aan de straatzijde een vierkante (trap)toren en een aanpalend toegangsvolume. Het gebouw is opgetrokken in traditionele bak- en zandsteenstijl met een zandkalkstenen plint.

Het breedhuis dat oorspronkelijk vrij stond in een grote tuin, werd in het derde kwart van de 18de eeuw uitgebreid met een L-vormige vleugel in classicistische stijl die gevormd wordt door twee verschillende volumes: één dat aansluit bij de oudste kern en de traptoren en een lager volume dat reikt tot aan de straat. De oorspronkelijke traptoren lag nu in de oksel van het nieuwe complex. Tegelijkertijd werd het voorhof van de straat gescheiden door middel van een bakstenen muur en een koetspoort. De nieuwe vleugel kreeg aan de straatzijde een classicistisch uitzicht.

In 1889 werd het pand door het aartsbisdom aangekocht van Gérard F.X. D'Udekem d'Akoz. Het bisdom vestigde er het Sint-Pieterscollege⁸.

Ook volgens de restauratienota bestaat het gebouw d'Udekem d'Acoz uit duidelijk te onderscheiden entiteiten⁹. De 16de-17de eeuwse hoofdvleugel met traptoren is een bouwvolume van zeven traveeën en tweeëneuhalf bouwlagen onder een steil zadeldak en werd zelf opgetrokken in twee fasen. De oostelijke drie traveeën vormen de oudste fase en dateren uit de 16^e eeuw; de westelijke vier traveeën en de vierkante traptoren zijn medio 17de eeuw te situeren. Het interieur in deze hoofdvleugel is volledig heringericht eind 19^e – begin 20^e eeuw.

De 18de eeuwse vleugel aan de Minderbroedersstraat werd tussen de hoofdvleugel en de straat gebouwd tussen 1755 en 1770. Deze vleugel heeft twee bouwlagen onder een gewelfd zadeldak. Van het interieur bleef enkel de rococo-geïnspireerde bordestrap uit de 18de eeuw bewaard.

Op basis van cartografische gegevens kan worden afgeleid dat er zich bebouwing binnen het projectgebied bevond tussen 1550-1565 tot op de dag van vandaag (fig. 1.3 t.e.m. fig. 1.10). De kaarten uit de 16de en 17de eeuw tonen het projectgebied in het dichtbebouwde stadcentrum en tonen dat er zich in de Minderbroedersstraat tegen de straatkant aangebouwde huizen situeerden die beschikten over achtertuintjes of achtererfjes (fig. 1.3 t.e.m. fig. 1.5). De Ferrariskaart (fig. 1.6), de Vandermaelenkaart (fig. 1.7) en een kadasterkaart uit 1865 (fig. 1.8) tonen dat er zich vanaf (tweede

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/42379>

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/42379>

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/42379>

⁹ Beyen 2010: 12.

helft van?) de 18de eeuw grotere gebouwen met een achtertuin situeerden. Het meest oostelijk gelegen gebouw beschikt over een binnenplaats. Een kaart uit 1911 identificeert de gebouwen binnen het projectgebied als het "*College St Pierre archiépiscopal*" (fig. 1.9). Een recente luchtopname (fig. 1.10) toont dat het terrein binnen de grenzen van het projectgebied intensief bebouwd en verhard is.

Twee plannen uit 1891 en een wellicht gelijktijdig plan tonen de indeling van het gelijkvloers van het gebouwencomplex, met aan de straatzijde twee 'cabinetten', erachter een vestibule en een eetkamer en in de hoofdvleugel achteraan twee 'salons'¹⁰ (fig. 1.11 tem 1.13).

Ten tijde van deze kaarten liep de bebouwing nog door ten westen van de hoofdvleugel, met een kolenkelder, twee 'remises' en nog ten westen daarvan een reeks kleinere ruimtes dwars op de Minderbroedersstraat.

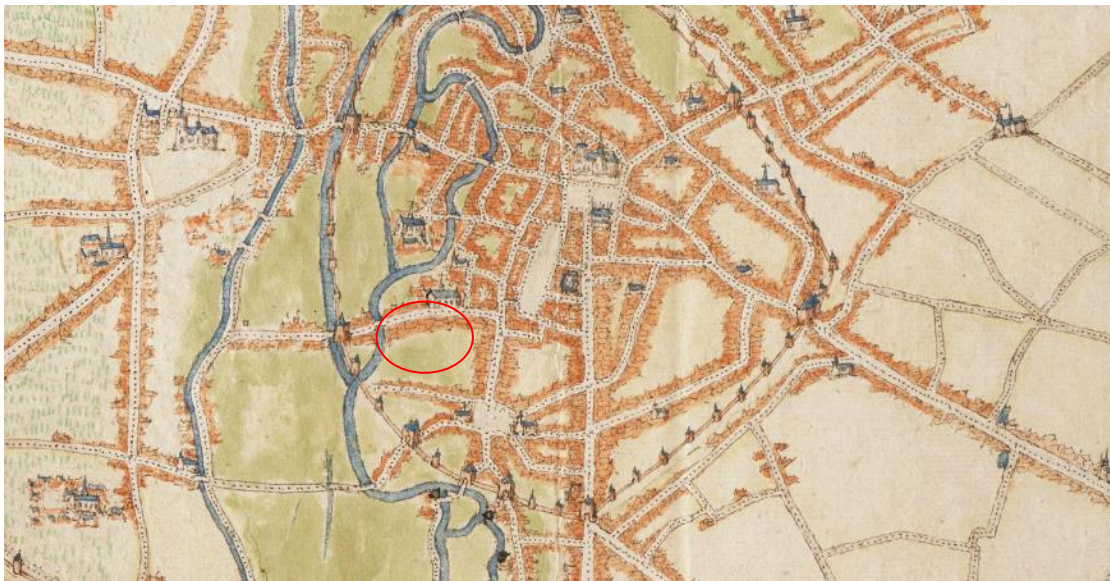

Fig. 1.3: Detail uit "[Leuven], Rouselberch, ter Banck, Hever, Parck" (1550-1565) door J. van Deventer met aanduiding van de locatie van het projectgebied.¹¹

¹⁰ Met dank aan de heer Ludo Bekker (a33 bv-cvba) voor het bezorgen hiervan.

¹¹ <http://cartesius.be>

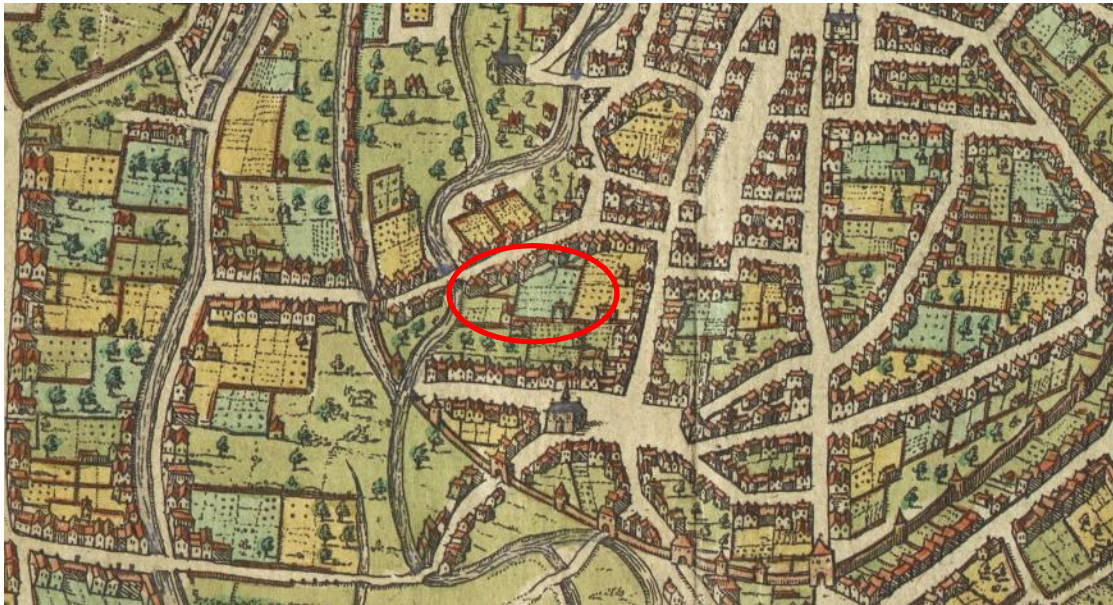

Fig. 1.4: Detail uit "*Lovanium, Brabanticarum urbium caput, unica Musarum ac praestantissimarum artium sedes, optatissimumque domicilium*" (1583) door J. van Deventer met aanduiding van de locatie van het projectgebied.¹²

Fig. 1.5: detail uit "*Lovanium vulgo Loven*" (1649) met aanduiding van de locatie van het projectgebied.¹³

¹² <http://cartesius.be>

¹³ <http://cartesius.be>

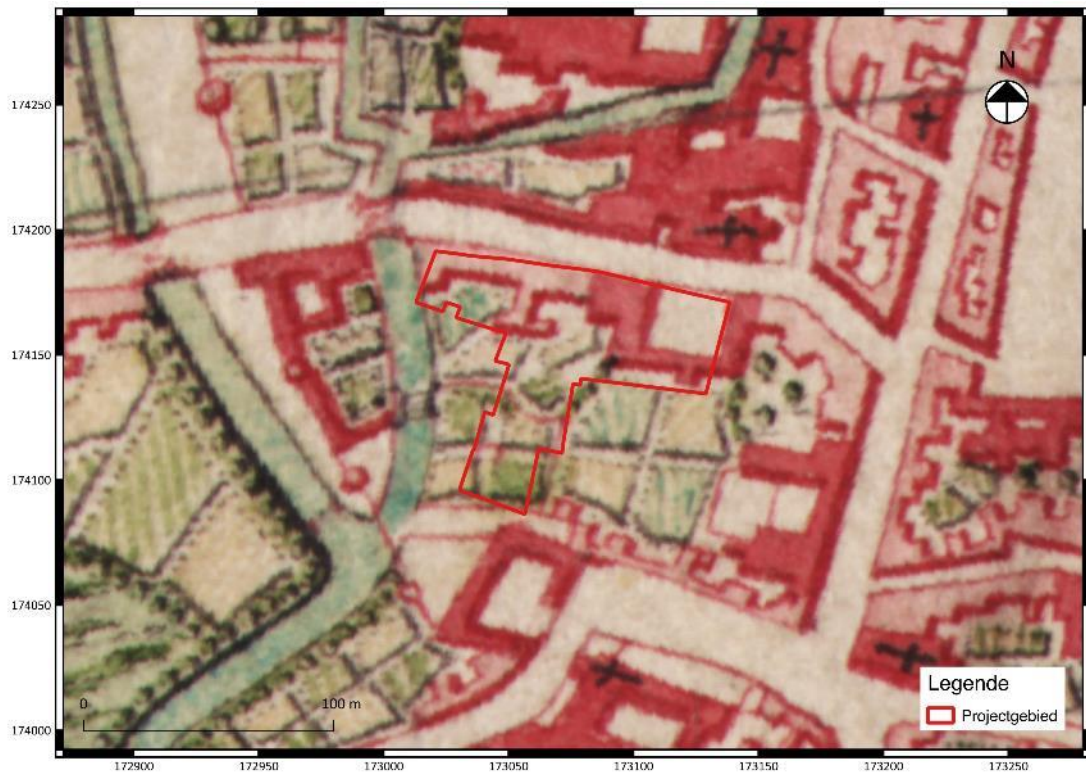

Fig. 1.6: detail uit de Ferrariskaart (ca. 1777) met aanduiding van het projectgebied.

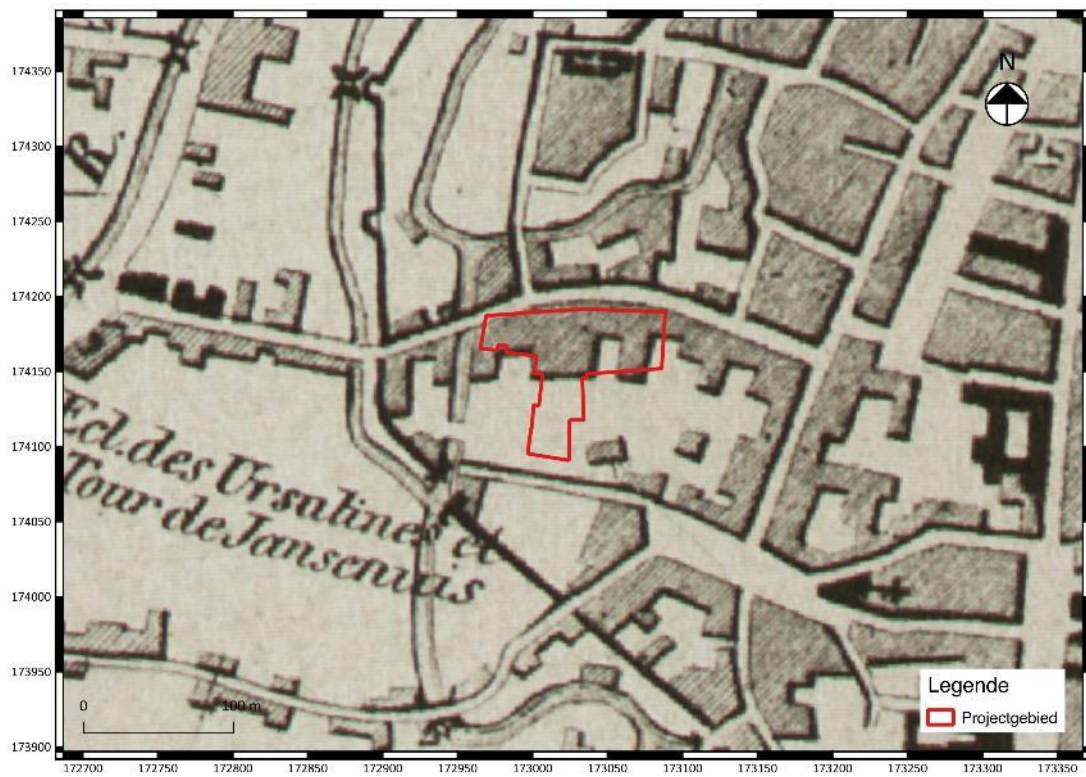

Fig. 1.7: Projectgebied op de Vandermaelenkaart (1846-1854).

Fig. 1.8: Projectgebied op een kadasterkaart (1865).¹⁴

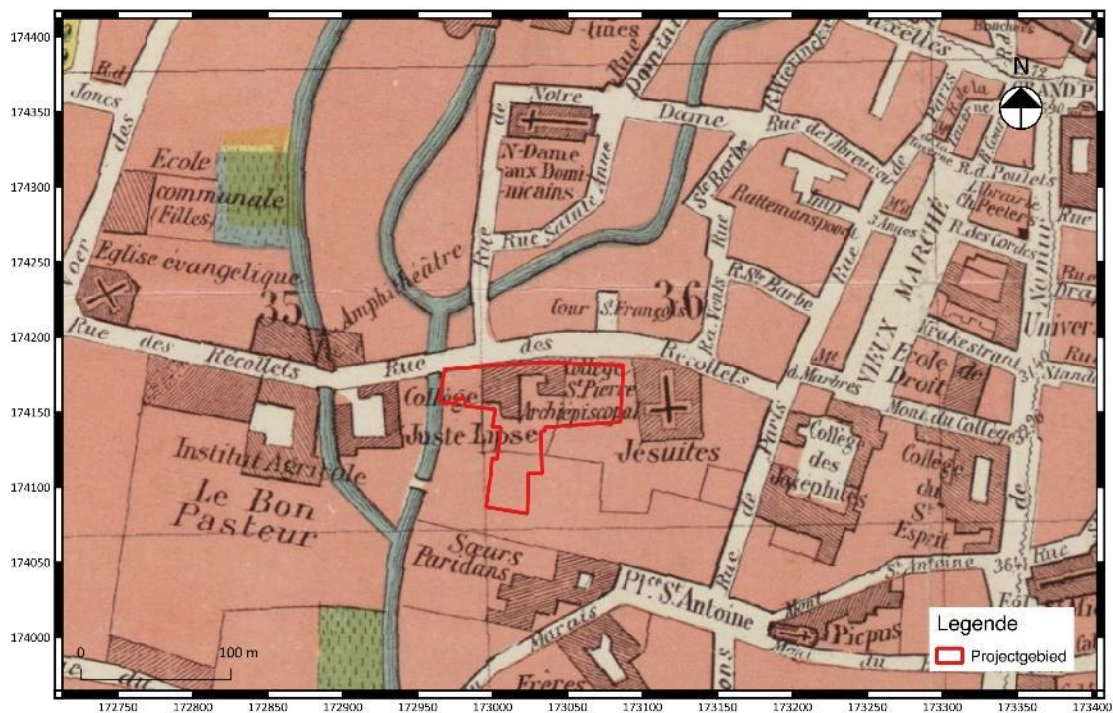

Fig. 1.9: detail van het stadsplan van Leuven door A. Verwest (1911) met aanduiding van het projectgebied.¹⁵

¹⁴ <http://cartesius.be>

¹⁵ <http://cartesius.be>

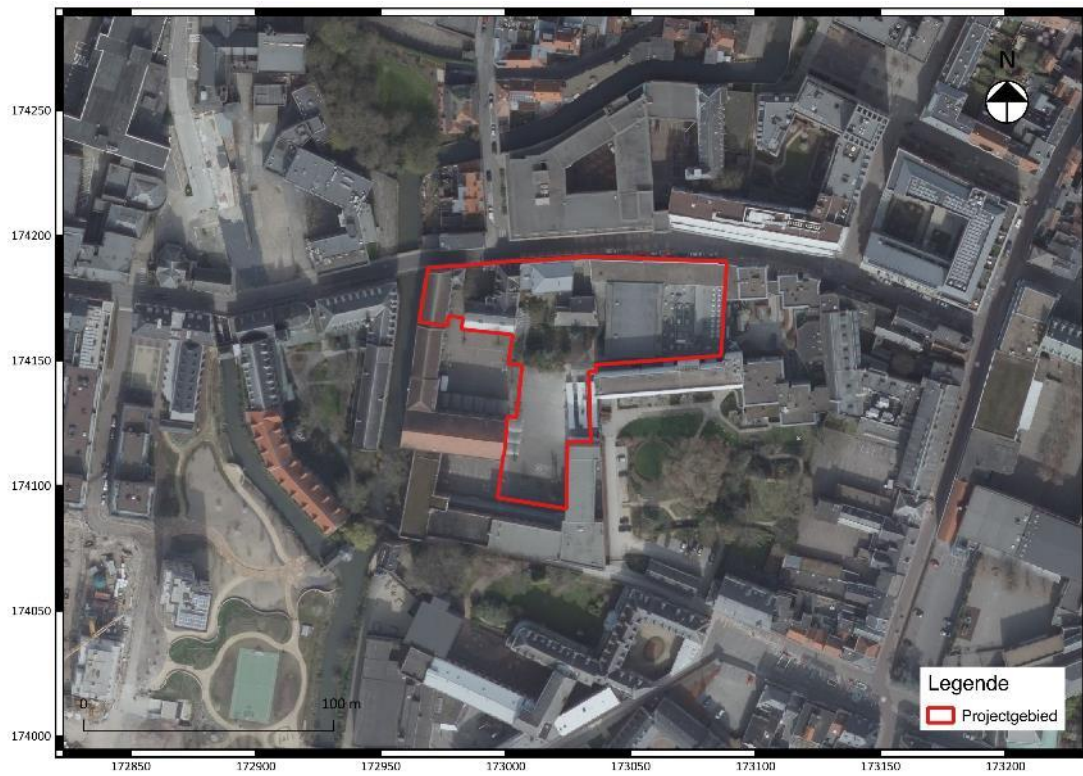

Fig. 1.10: detail van een luchtopname (2017) met aanduiding van het projectgebied.

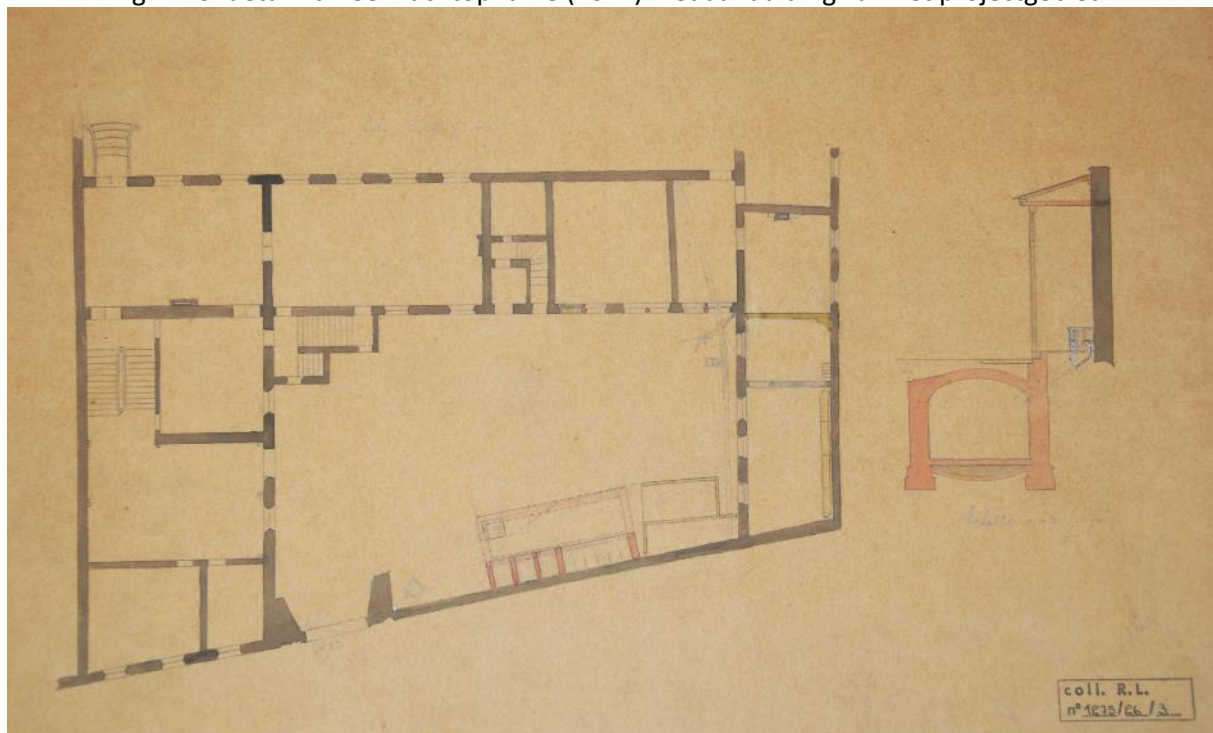

Fig. 1.11: Plan gelijkvloers Hotel D'Udeckem anno 1891

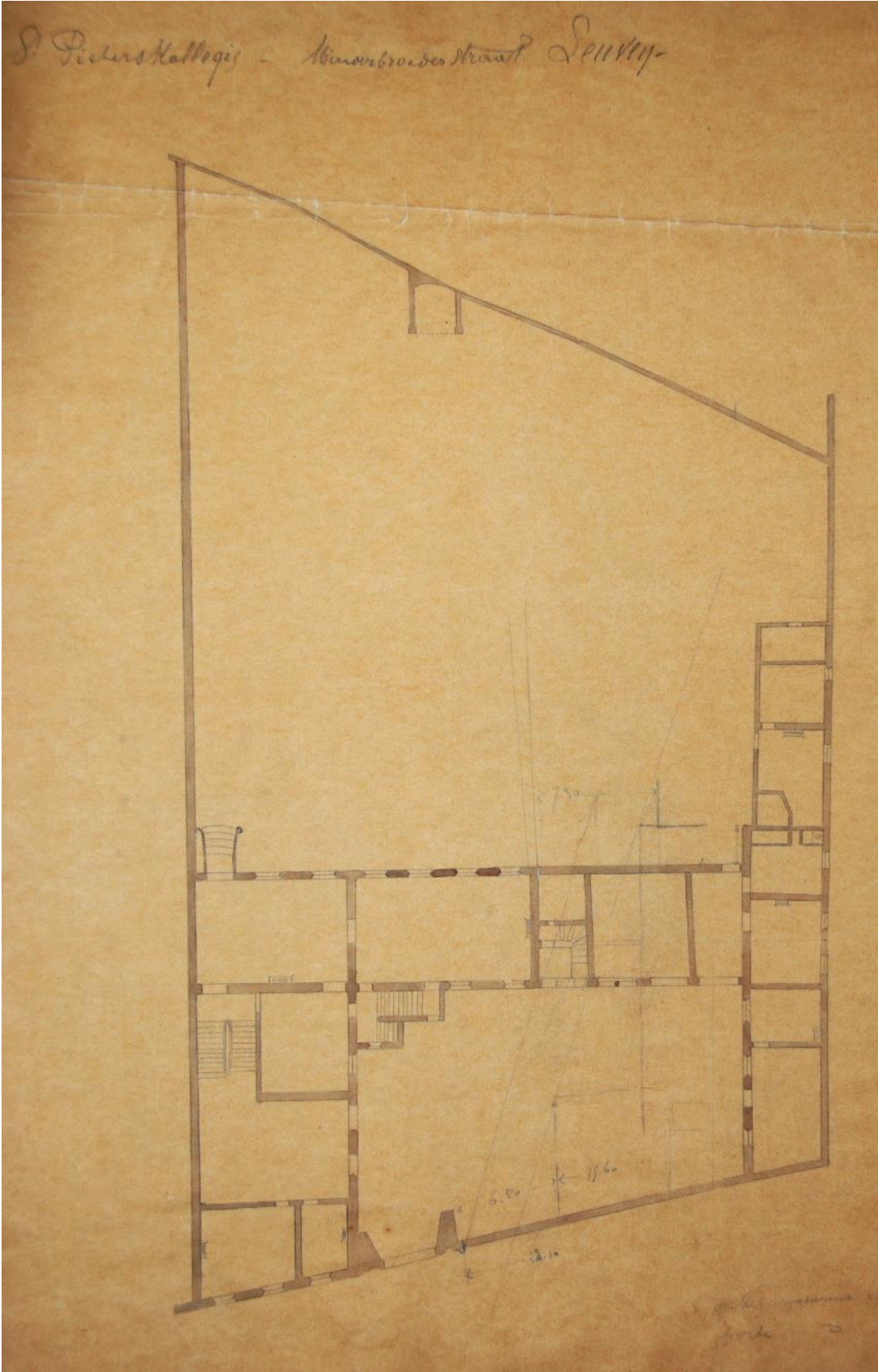

Fig. 1.12: Plan gelijkvloers Hotel D'Udeckem anno 1891

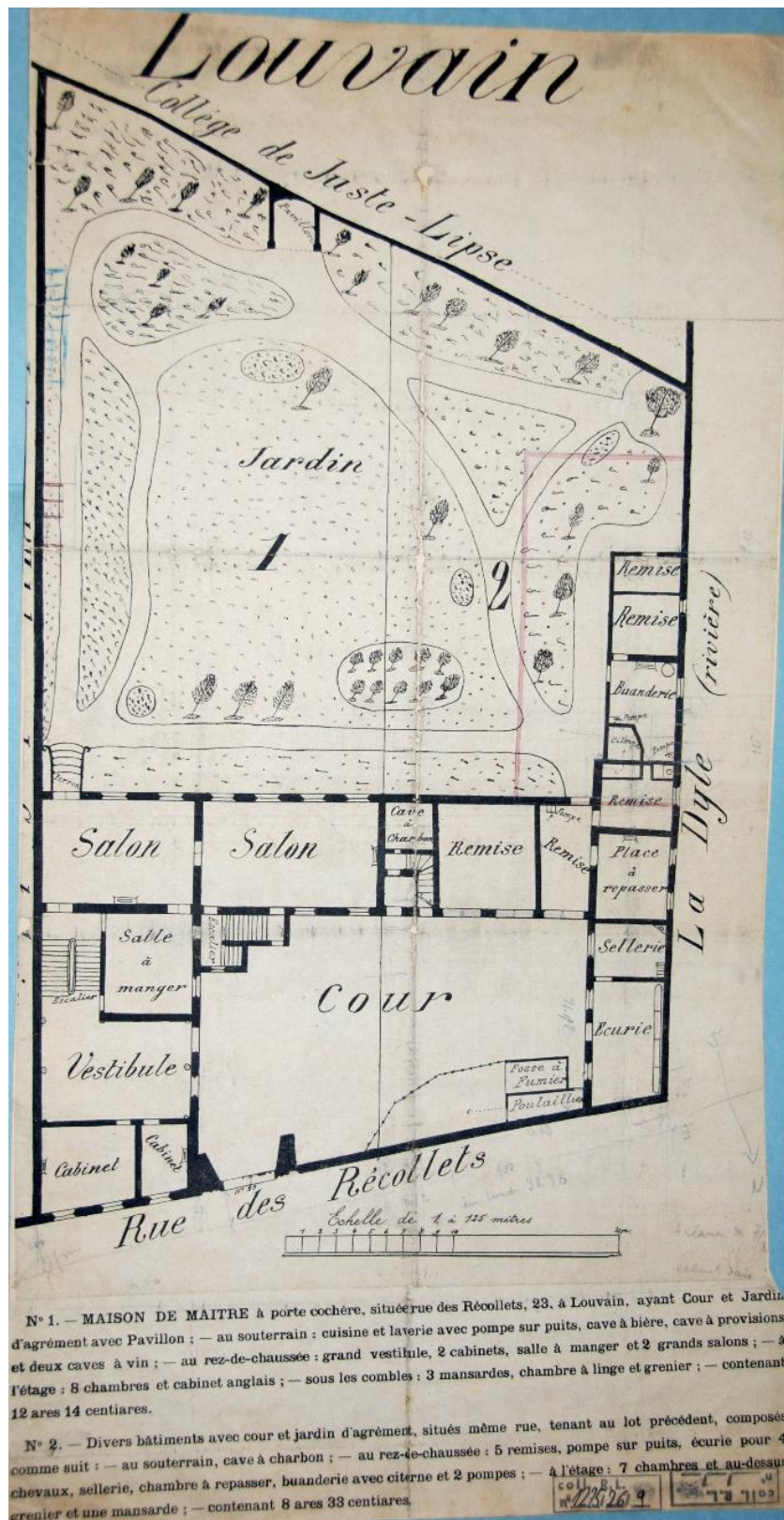

Fig. 1.13: Plan gelijkvloers Hotel D'Udeckem

In de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn in de nabije omgeving van het Sint-Pieterscollege vele gekende archeologische vindplaatsen opgenomen (fig. 1.14). Dit is voor de hand liggend aangezien het college in het centrum van een middeleeuwse stad gelegen is, binnen de eerste 12de-eeuwse stadsomwalling (CAI 833¹⁶). In een aantal gevallen gaat het eerder om vondstmeldingen, maar een aantal van de vindplaatsen gaan ook terug op effectieve opgravingen.

Ter hoogte van het Sint-Pieterscollege zou het refugiehuis van de abdij van Park hebben gestaan dat werd afgebroken in de 17de eeuw. Bij de aanleg van een zwembad in 1967 werden per toeval een fundering in ijzerzandsteen, een waterput en een afvalput of beerput aangetroffen. Deze laatste was gevuld met een concentratie aardewerk dat bestond uit blauwgrijs aardewerk, rood aardewerk en rood aardewerk met slibversiering. Op basis van deze vondsten werden de sporen gedateerd in de late middeleeuwen en gelinkt aan een mogelijke hoeve (CAI 150676).¹⁷

Ten noorden van de Minderbroedersstraat en de Dijle situeert zich het Klooster van de Predikheren (CAI 3427).¹⁸ Bij archeologisch onderzoek in 1994 -ter controle van rioleringswerken ten westen van de kerk- werden hier de resten van een laatmiddeleeuws kloosterkerkhof en kerk (Sint-Pieterskapel) aangetroffen. Er werd een vondskoncentratie aardewerk gevonden dat bestond uit geglaazuurd rood aardewerk, blauwgrijs aardewerk en steengoed naast dierlijk botmateriaal. Voorts situeerde er zich in de Karolingische periode het tweede kasteel van de Hertogen van Brabant op de plaats van de huidige Onze-Lieve-Vrouw-Predikherenkerk (historisch en cartografisch onderzoek).

Ten noordwesten van het projectgebied ligt de hertogensite (CAI 219821).¹⁹ Bij een prospectie in 2015 werden hier sporen van middeleeuwse en postmiddeleeuwse bewoning aangetroffen en een afvalkuil van een medische hulppost, waarschijnlijk uit 1940. Nog op deze site bevond zich een refuge van de Abdij van Vlierbeek en vanaf 1610 het Engels klooster met een kerk die afgebroken werd in 1811. Er was een grote kloostertuin waarvan enkele archeologische sporen werden aangetroffen.

In de 19de eeuw werd een gasthuis opgetrokken op de site.

In het noordoosten van de Hertogensite werd in 2017/2018 een opgraving (2018A150) uitgevoerd. Hierbij werden muren en structuren aangetroffen die gerelateerd kunnen worden aan de weergave van deze zone op 19de-eeuwse kadasterkaarten. Enkele andere muren en structuren zijn stratigrafisch ouder dan de traceerbare muren op beide 19de-eeuwse kadasterkaarten en zijn allicht resten van laat/postmiddeleeuwse bebouwing.

Verder naar het noorden werd bij archeologisch onderzoek in 2010 ter hoogte van het Kloosterhotel/Martins Hotel de resten van een grote gracht, paalsporen en afvalkuilen uit de volle middeleeuwen geregistreerd (CAI 160383).²⁰ Deze verwijzen vermoedelijk naar een vroege bewoningsfase op het eiland tussen ca. 1015 (komst van de hertogen) en de 13de eeuw (vertrek van de hertogen naar de Keizersberg). Er werden tevens funderingen van gebouwen in natuursteen, vier vlakgraven en een antropogene laag met houtskoolresten, aardewerkfragmenten en botresten gevonden die wijzen op bewoning tijdens de late middeleeuwen. Een waterput met houten bekisting en twee waterputten in baksteen werden gedateerd in de 16de eeuw. Aanbouwen van het huidige herenhuis en (afsluit)muren werden opgetrokken in de 19de eeuw. Opvallend zijn drie scherven die wijzen op aanwezigheid in de Romeinse periode. Ook ter hoogte van de zone Parijsstraat-Drinkwaterstraat-Barbarastraat werd bij een archeologische opgraving in 2007 Romeins aardewerk en

¹⁶ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/833>

¹⁷ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/150676>

¹⁸ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/3427>

¹⁹ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/219821>

²⁰ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/160383>

munten aangetroffen (CAI 2286).²¹ Deze vondsten werden geassocieerd met een afgespoeld erosiepakket. Er werden tevens sporen van gestructureerde bewoning uit de volle middeleeuwen aangetroffen (woningen en achtererven). Daarnaast werd een gracht aangetroffen die verschillende keren werd uitgegraven en in de 12de eeuw gedempt. Deze wordt in verband gebracht met de aanleg van de eerste stadsomwalling rond Leuven. Tenslotte werd leerafval, afkomstig van een schoenlapperij of leerlooierij, gevonden. Op de hoek van de Wieringstraat en de Drinkwaterstraat werd per toeval in 1992 een concentratie organisch materiaal (o.a. mosselschelpen) en een palenrij (waarschijnlijk resten van de kade langs de Dijle) geïdentificeerd (CAI 150769).²² Op de Grote Markt werden bij rioleringswerken in 1991 de restanten van het kerkhof (CAI 150765)²³ van de Sint-Pieterskerk (CAI 150200)²⁴ blootgelegd. De Grote Markt werd ingericht in 1443 dus de skeletresten dateren uit de volle middeleeuwen. Op de hoek van de Naamsestraat en de Grote Markt werden in 1996 de funderingen en een kelder opgegraven (CAI 150551).²⁵ Tussen de bakstenen muren bevond zich bouw materiaal, oester- en mosselschelpen en een grote hoeveelheid glas.

Ook ten oosten van het projectgebied, op de hoek van de Naamsestraat en de Muntstraat, werd bij archeologisch onderzoek in 1995 een fundering en kelder van een huis uit de late middeleeuwen opgegraven (CAI 150552).²⁶ In de direct nabijheid werd bij werken in de buurt van de Oude Markt ter hoogte van de Drie engelenberg in 1983 en waterput opgebouwd uit kalkstenen gevonden (CAI 164813).²⁷ Mogelijk is dit 1 van de drie bronnen gewijd aan de daar begraven zusters Bertilia, Eutropia en Genoveva. Naar aanleiding van de bouw van een kelderverdieping ter hoogte van de binnenkoer van de Universiteitshal werden in 2003 archeologisch onderzoek uitgevoerd (CAI 826).²⁸ Hier werden kelders met muren uit Diestiaanse zandsteen, opgevuld met een laag zandsteenschilfers, steenpuin en scherven, gevonden. Deze kelder dateert van voor de bouw van de Lakenhalle en fungeerde mogelijk als lakenhuis, graanhal of maalhuis. De muren waren doorbroken door de funderingen van de voormalige lakenhal uit de late middeleeuwen. In 1969 vond er een opgraving plaats ter hoogte van het Drievuldigheidscollège (CAI 20158).²⁹ Er werden resten van een woning met hof, voorplein en waterput aangetroffen die gebouwd werden vóór de 1684 (bouw van de refter). In de achtertuin van het Heilige Geestcollege werd per toeval in de jaren 1980 een onderaardse bakstenen gang, opgevuld met puin, gevonden (CAI 164814).³⁰

Ten zuiden van de Minderbroedersstraat, ter hoogte van het Damiaanplein, werd bij een opgraving in 2014 een ca. 4 m brede weg en een onderliggende afvallaag ontdekt (CAI 210069).³¹ Het vondstmateriaal (aardewerkfragmenten, dierlijk bot, leer, metalen objecten en een wetsteen) uit deze laag wordt gedateerd in de 14de eeuw. Ter hoogte van het Paridaensinstituut werden tijdens een archeologische prospectie uitgevoerd in 2015 twee poeren van de stadsmuur teruggevonden (CAI 211243).³² Meer resten van de stadspoorten uit de volle middeleeuwen werden opgegraven in 2014-2015 ter hoogte van de Janseniusstraat (CAI 208940)³³ en worden voorts gesitueerd ter hoogte van de

²¹ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/2286>

²² <https://cai.onroendergoed.be/locatie/150769>

²³ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/150765>

²⁴ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/150200>

²⁵ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/150551>

²⁶ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/150552>

²⁷ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/164813>

²⁸ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/160383>

²⁹ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/20158>

³⁰ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/164814>

³¹ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/210069>

³² <https://cai.onroendergoed.be/locatie/211243>

³³ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/208940>

Redingenstraat (CAI 208943)³⁴ en de Schapenstraat (CAI 208944).³⁵ Tevens ter hoogte van de Janseniusstraat werden de 17de-eeuwse inhumaties en resten van een vleugel, kelderverdieping met regenwatercisterne en funderingen van een pandgang van het Iers College opgegraven (CAI 832).³⁶ Ten westen van het projectgebied situeert zich in de directe nabijheid één van de 11 middeleeuwse stadspoorten (CAI 208939).³⁷ Tegenover het Justius Lipsiuscollege, in de tuin van het oude Minderbroederklooster, werd per toeval in 1953 bij graafwerken een benen schaats en aardewerk uit de late middeleeuwen gevonden (CAI 20082).³⁸

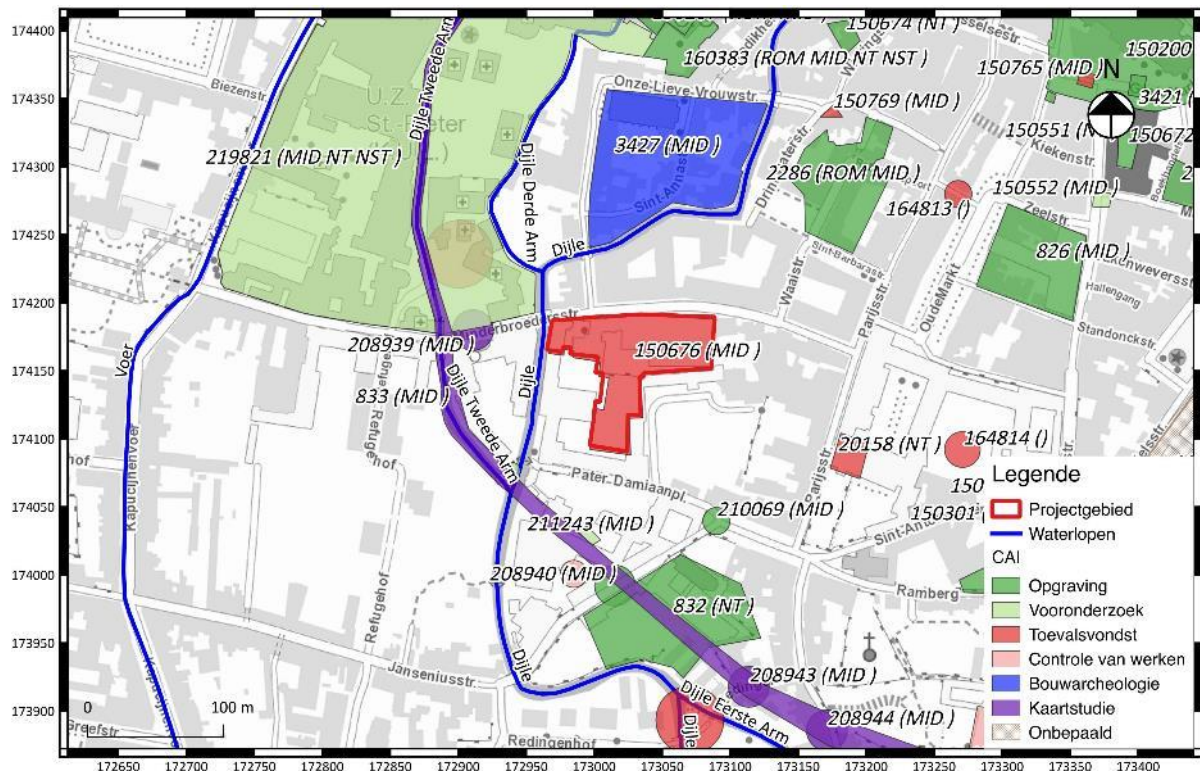

Fig. 1.14: Uittreksel uit de CAI met de vindplaatsen in de nabije omgeving van de Sint-Pieterskerk (CAI 150200)³⁹.

1.4 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen

De vraagstelling van het onderzoek is gericht op de geschiedenis van de oorspronkelijke huizen en hun geschiedenis.

Hierbij moeten overeenkomstig de bijzondere voorwaarden minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- *Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?*

³⁴ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/208943>

³⁵ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/208944>

³⁶ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/832>

³⁷ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/208939>

³⁸ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/20082>

³⁹ www.agiv.be

Het archeologisch onderzoek in het Sint-Pieterscollege in de Minderbroedersstraat te Leuven

- *Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?*
- *Wat is de relatie tussen de bestaande panden en het aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?*
- *Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van deze huizen gedurende hun gebruikperiode?*
- *Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?*
- *Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?*
- *Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/ stadsontwikkeling van Leuven?*

2 Werkmethode

De uitgraving in het gebouwencomplex zelf werd door een ploeg van de aannemer manueel uitgevoerd. De werken werden archeologisch opgevolgd. De uitgravingen schommelden tussen -50 cm en -65 cm onder maaiveld in de kelders en -30 op het gelijkvloers. Er werd nergens dieper uitgegraven dan benodigd in functie van de werken van de aannemer. Er werd slechts één vlak aangelegd, de uit te graven dieptes benodigd voor de werken vielen namelijk overal samen met het afbraakniveau van aangetroffen structuren en muren.

De uitgegraven zones in het gebouwencomplex werden met truweel opgeschoond, gefotografeerd en digitaal topografisch ingemeten. Bij de nummering van de verschillende zones/kamers werd gebruik gemaakt van de nummering zoals ook gebruikt op het opmetingsplan van het gebouw door a33architecten (fig. 2.1 en 2.2, zie ook plan in bijlage).

Er werden geen vondsten aangetroffen in de kelders. Stalen werden evenmin genomen aangezien er geen contexten aangetroffen werden waarvoor dit relevant was.

De graafwerken buiten het gebouwencomplex werden machinaal uitgevoerd door een ploeg van de aannemer en archeologisch opgevolgd en geregistreerd. Het betrof de aanleg van drainering (60 tot 80 cm onder maaiveld) en regenwaterputten (fig. 2.3), de heraanleg van de speelplaats (ca. 20 cm onder maaiveld), de afbraak van een volume en een lagergelegen toegang naar de kelder en de nieuwbouw van volumes ter vervanging.

In de uitgegraven grond van de put voor de regenwaterputten werden fragmenten van een kleipijpje gevonden.

Ook hier werden de diverse sleufjes en putten digitaal topografisch ingemeten.

De digitale opmetingen van de aangetroffen archeologische resten werden ingepast in het opmetingsplan van het gebouw door architectenbureau a33 en tevens werd een plan van hotel d'Udekem uit 1891 als achtergrond gebruikt (respectievelijk zwarte niet ingekleurde lijnen en volle grijze weergaves op fig. 2.2).

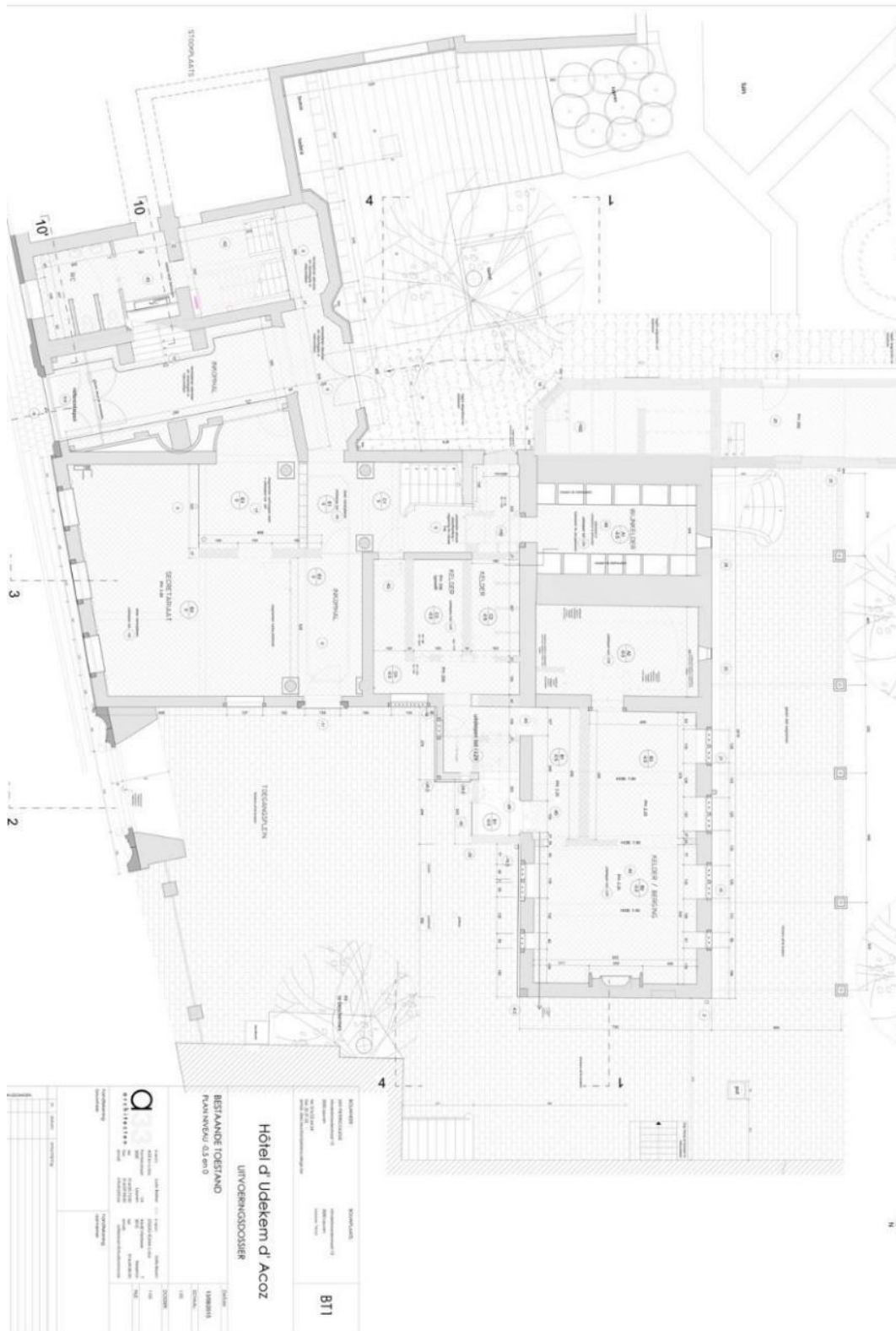

Fig. 2.1: Opmetingsplan bestaand toestand niveau -0,5 en 0⁴⁰.

⁴⁰ a33 Architecten

Fig. 2.2: Allesporenplan geprojecteerd op een plan van het hotel d'Udekem anno 1891 en opmetingsplan architectenbureau a33 met benaming van de verschillende ruimtes.

Fig. 2.3: Het steken van regenwaterputten op de speelplaats.

3 Analyse

3.1: Allesporenplan

Fig. 3.1: Allesporenplan geprojecteerd op een plan van hotel d'Udekem anno 1891 (grijs/bruin) en opmetingsplan architectenbureau a33 (zwart).

Fig. 3.2: Allesporenplan geprojecteerd op een plan van hotel d'Udekem anno 1891 en opmetingsplan architectenbureau a33: detail.

3.2 In het gebouw: kelders (B1-B2-B3, A1-A2 en C2-C3-C4)

Bij de aanvang van het archeologisch onderzoek was de voormalige opdeling in de kelders B1-B2-B3 reeds weg en betrof het één grote ruimte.

In de verdiepte en opgeschoonde kelderruimte B1-B2-B3 werden enkele structuren aangetroffen.

Net voor en symmetrisch tegenover een in opstand bewaarde haard in het westen van de kelder werden twee vierkante (60x 60 cm) bakstenen sokkeltjes (S3 en S4) opgegraven (fig. 3.3 en 3.4). De juiste functie hiervan is moeilijk te achterhalen. Wellicht betrof het sokkels voor zuilen, hypothetisch ter ondersteuning van een haard op de gelijkvloerse verdieping. Op de kaart van hotel d'Udekem uit 1891 staat op deze locatie eveneens een haard afgebeeld op het gelijkvloers.

De haard in de kelder zelf bleek in het recente verleden al eens hermetisch te zijn. De gecementeerde fundering van de huidige haard rust op een plasticfolie. Deze folie ligt op een oudere fundering met

bakstenen gelegd in een harde grijze mortel (S5)⁴¹. Met de uitgraving was de onderzijde van deze fundering net bereikt.

Ten oosten hiervan werd een licht ZW-NO-georiënteerde, 36 cm brede bakstenen muur/fundering (S1) aangetroffen, in verband gemetseld met een fragmentair bewaard muurfragment (S2) (fig. 3.3 en 3.5). Muur/fundering S1 werd in het zuiden oversneden door de huidige zuidelijke buitenmuur. Meer naar het oosten en parallel aan muur S1 liep een gelijkaardige bakstenen muur (S7), die eveneens oversneden lijkt te worden door de huidige zuidelijke buitenmuur en die in het noorden ter hoogte van muur S1 lijkt te stoppen (fig. 3.6). Er kan vermoed worden dat deze muren ooit met elkaar in verband stonden, maar met de beperkte uitgravingsdiepte kon dit niet archeologisch vastgesteld worden. De muren waren opgebouwd in bakstenen gelegd in een vrij zachte donkergele kalkzandmortel.

In het opgeschoonde vlak waren geen grondsporen zichtbaar, het betrof een donker bruingele laag met mortel- en baksteenbrokjes en houtskool (S6).

De muur ter hoogte van de doorgang van kelder B3 naar kelder A2 liep oorspronkelijk door. De huidige deuropening is allicht pas naderhand gemaakt. Ook de muur tussen kelder B1 en de doorgang naar kelder C4 leek initieel door te lopen; ook hier werd mogelijk pas later een deuropening gemaakt.

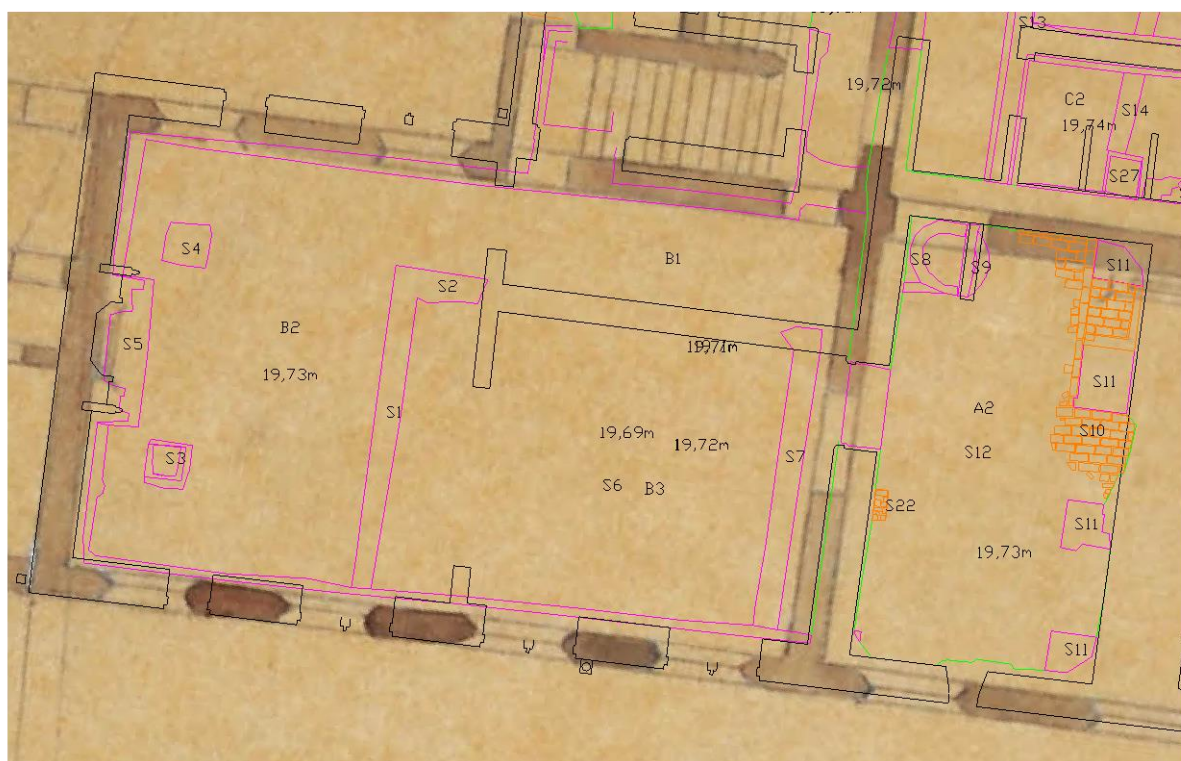

Fig. 3.3: Allesporenplan geprojecteerd op een plan van het hotel d'Udeckem anno 1891 en opmetingsplan architectenbureau a33:detail kelders B en A

⁴¹ Betreffende deze haard staat in de bouwhistorische nota (Beyen 2010: 16): “de laatgotische witstenen schouwmantel is een historisch recuperatie-element, niet behorend tot de originele aankleding. Deze laatgotische schouw werd vermoedelijk in de school geïnstalleerd na W.O. II (te oordelen aan de cementvoegen tussen de witstenen onderdelen)“

Fig. 3.4: Kolommen S3 en S4 en haardfundering S5 in kelder B1-B2-B3.

Fig. 3.5: Kelder B1-B2-B3 met de muren S1 en S2 en haard S5.

Fig. 3.6: Kelder B1-B2-B3 met de muur S7.

In kelder A2 werden aan de oostzijde restanten van een bakstenen (24 x 12,5 cm) vloer (S10) aangetroffen en vier rechthoekige (90 x 70 cm) bakstenen sokkels (S11) met een onderlinge afstand van ca. 1 m (fig. 3.3 en 3.7). De vloer, gelegd in lopend klezorenverband, ligt aangewerkt rond de sokkels (fig. 3.8). De vloer ligt tevens aangewerkt tegen het oosten van de noordelijke muur van kelder A2, die in natuurstenen opgetrokken is en een bouwnaad vertoont met de bakstenen westzijde (links en rechts van gele lijn op fig. 3.7). Ook de westelijke muur van de kelder bestond, waar zichtbaar, uit natuursteen (fig. 3.9). Tegen dit natuurstenen deel van de westmuur is eveneens een fragmentaire rest bewaard van mogelijk een sokkel (S22); deze ligt symmetrisch tegenover een sokkel (S11) aan de oostzijde.

Nog in de oostelijke muur bevindt zich een ca. 1,4 m brede, later dichtgemaakte opening naar (wijn)kelder A1 (fig. 3.10). Vloer S10 lijkt onder deze deuropening door te lopen. De bakstenen oostelijke muur van kelder A2 lijkt over vloer S10 heen gebouwd te zijn. Hypothetisch betreffen de sokkels restanten van een oudere binnenindeling van een mogelijk destijds grotere kelder (met natuurstenen muren of althans funderingen en met de bakstenen vloer S10). Het korfbooggewelf en de bakstenen muren van kelder A2 lijken namelijk op de deels bewaarde muren in natuursteen gezet te zijn, voor zover dat althans duidelijk is in de beperkte afgraving en met deels nog bepleisterde muren.

In de noordwesthoek van kelder A2 bevond zich een bakstenen waterput (S8, diameter 80 cm) met een recenter bakstenen binnenmuurtje (S9) erop (fig. 3.11). De waterput was voor de aanvang van de werken afgedekt. Deze waterput werd geregistreerd, maar kon uiteraard niet verder onderzocht worden gelet op de positie in het gebouw en het feit dat niet dieper gegraven werd dan nodig voor de werkzaamheden. Het water stond tot minder dan 1 m diep in de waterput. De waterput is stratigrafisch recenter dan vloer S10. Wellicht was deze wel gelijktijdig met de bouw van de bakstenen muren van kelder A2.

Ook in deze ruimte werden geen relevante grondsporen aangetroffen, maar situeerde het aangelegde vlak zich in een bruingele laag (S12).

De kelders C2-C3-C4 waren bij aanvang van het archeologisch onderzoek eveneens reeds één ruimte, ook hier waren de binnenmuren al uitgebroken (fig. 3.12).

De funderingen (S13) van deze reeds gesloopte en in verband gemetselde binnenmuren werden aangetroffen in het aangelegde vlak (fig. 3.12 tem 3.14). Deze funderingen waren opgetrokken uit baksteen gelegd in een harde grijze kalkmortel en waren ca. 55 cm breed. Eén van de binnenmuren stond gedeeltelijk op de natuurstenen trap (S29) in het noordoosten van de ruimte. De negatieve afdrukken van de binnenmuren (van gewelven) zijn ook nog zichtbaar in het opgaand muurwerk van deze kelderruimte.

In de ruimtes C2 en C3 bevond zich tussen deze bakstenen binnenmuren en onder het voormalige vloerniveau nog een smallere, NO-ZW-georiënteerde muur/fundering (S14), opgetrokken uit bakstenen gelegd in een geelgrijze kalkzandmortel. Deze muur loopt onder een van de in verband staande funderingen S13 door en ligt tegen een kortere, bakstenen fundering (S27) die eveneens onder het voormalige vloerniveau ligt. Wellicht is fundering S14 ouder dan fundering S27. Fundering S27 gaat zeker door een bakstenen fundering (S28) die zich ten oosten ervan situeert (fig. 3.15). De vorm ervan lijkt op een haardfundering te wijzen, maar door de slechte en partiële bewaring ervan is dit niet duidelijk.

Ook in deze ruimte bestond het aangelegde vlak uit een donkerbruingrijze laag (S15), zonder grondsporen.

Onder de doorgang via de gang naar kelder B1 loopt een fundering met een parement in natuursteen, de muur zelf lijkt voor zover zichtbaar in baksteen opgetrokken te zijn. Het lijkt erop dat de doorgang naderhand gemaakt is. Mogelijk wijst de natuurstenen fundering op een oudere bouwfase, maar dat kan op basis van de beperkte afgraving niet gestaafd worden.

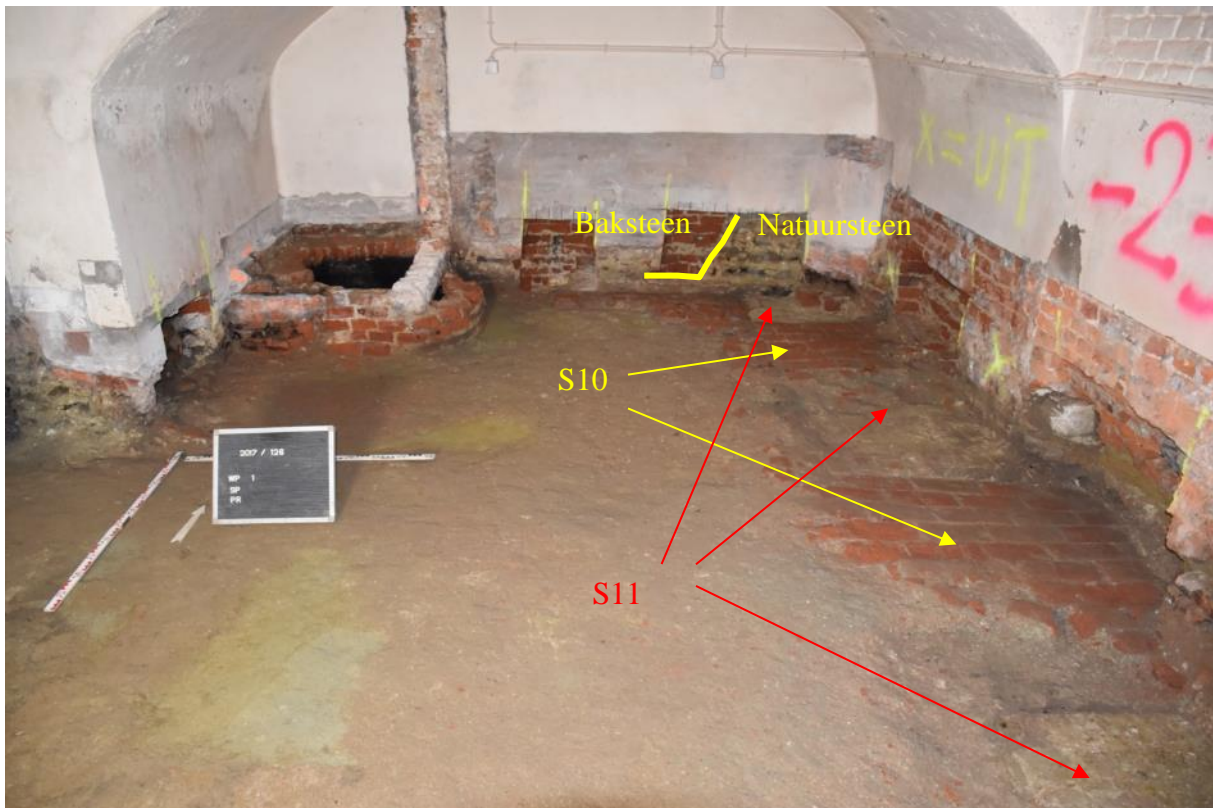

Fig. 3.7: Kelder A2 met vloerfragmenten S10, sokkels S11 en waterput S 8.

Fig. 3.8: Kelder A2 met vloerfragmenten S10 en sokkel S11: detail.

Fig. 3.9: Westzijde kelder A2 met mogelijke sokkel tegen natuurstenen muur.

Fig. 3.10: Dichtgemaakte deuropening tussen kelders A2 en A1.

Fig. 3.11: Kelder A2 met waterput S 8 en binnenmuurtje S9.

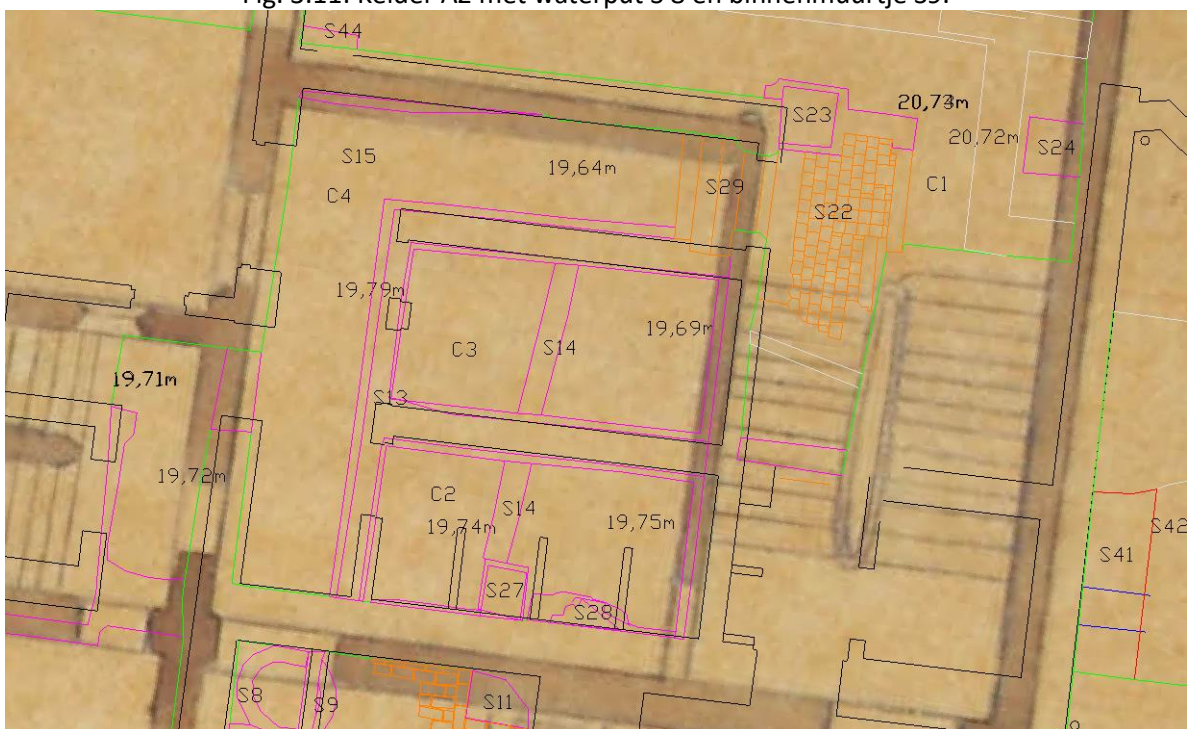

Fig. 3.12: Allesporenplan geprojecteerd op een plan van het hotel d'Udeckem anno 1891 en opmetingsplan architectenbureau a33: detail kelders C.

Fig. 3.13: Kelder C2-C3-C4 met funderingen (S13) van binnenmuren en de stratigrafisch oudere muur S14.

Fig. 3.14: Kelder C2-C3-C4 met funderingen van binnenmuren (S13)

Fig. 3.15: Kelder C2-C3-C4 met funderingen.

3.3: In het gebouw: gelijkvloers (C1 en E1-E2-E3-E4)

Ook in de uitgegraven ruimtes op het gelijkvloers werden enkele structuren aangetroffen onder de voormalige vloer (fig. 3.16).

In ruimte C1 werd voor de deur naar de kelders C4-C3-C2 een vloertje (S22) in rood-zwarte ceramiektegels aangetroffen. Het vloertje is recht afgeboord in het oosten en het noorden. Een rechthoekige sokkel (S23) staat gedeeltelijk op dit vloertje en is dus stratigrafisch recenter. Tegen kelder C4 aan ligt er een strook mortel over het vloertje, mogelijk van een recentere trede. Naar het zuiden toe loopt een nutsleiding en bleef het vloertje niet bewaard. De trap in ruimte C1 doorbreekt eveneens vloertje S22 en is bijgevolg recenter.

Verder naar het noorden werden twee voormalige, O-W-georiënteerde binnenmuren aangesneden bij de uitgraving (S18 en S19, fig. 3.16, 3.18 en 3.19). Beiden zijn doorbroken door een recentere N-Z-georiënteerde binnenmuur (S30). De meest zuidelijke binnenmuur (S18) loopt over de fundering van een sokkel (S25) die identiek is qua opbouw aan sokkel S23. Nog in de buurt werden gelijkaardige sokkels aangetroffen (S24, S43 en S44). Deze staan ook afgebeeld op het plan van hotel d'Udekem uit 1891.

De meest noordelijke binnenmuur (S19) wordt eveneens doorbroken door een sokkel (S26) die anders opgebouwd is dan de net vermelde sokkels (en die niet op het plan van hotel d'Udekem uit 1891 staat). Ten noorden van deze muur en in verband hiermee loopt een N-Z-georiënteerde muur tot tegen de

voorgevel (S45). De meest noordelijke binnenmuur en de dwarsmuur S45 zijn afgebeeld op de kaart van hotel d'Udekem uit 1891.

In de noordwesthoek van ruimte E4, tussen de meest noordelijke binnenmuur (S19), de voorgevel aan de zijde van de Minderbroedersstraat en muur S45 bevonden zich twee lange, smalle gewelven (S20 en S21, fig. 3.20 tem 3.22). Het meest westelijke van de twee is doorbroken door een oude leidingensleuf (verwarming). Het oostelijke gewelf is wel nog volledig bewaard. Via een kleine gemaakte opening in dit gewelf kon worden vastgesteld dat het stopte tegen de voorgevel en eveneens tegen de voormalige binnenmuur. De functie van deze gewelven is niet duidelijk. De diepte kon niet vastgesteld worden, maar een gebruik als beerput is weinig waarschijnlijk, gelet op de ligging in het oude huis. Ook een mogelijke functie als heteluchtkanaal in het kader van verwarming lijkt weinig waarschijnlijk gelet op het feit dat er geen circulatie mogelijk is met de omliggende muren. Ook een functie als mogelijke opslag van (regen)water of als kolenkelder lijkt onwaarschijnlijk, aangezien het gewelf geen opening had om er water of kolen uit te halen. Zonder bijkomend onderzoek lijkt de functie niet verder vast te stellen en de benodigde uitgravingsdiepte was reeds bereikt. Het gewelf werd wel verwijderd. Door de archeologen is gevraagd om geotextiel aan te brengen over de structuren teneinde rechtstreeks contact met de toekomstige vloerplaat te vermijden.

Zowel tegen de oostelijke muur als tegen de westelijke bevond zich een haard (S16 en S17, fig. 3.23 en 3.24). De haard aan de westzijde bevindt zich stratigrafisch op het gewelf S21. De bakstenen funderingen van beide haarden werden aangetroffen en ook in het opgaand muurwerk was de impressie van de schouw zichtbaar. Aan de buitenzijde van het gebouw is ter hoogte van de haard in het westen een schouw aanwezig (fig. 3.25). Op de kaart van hotel d'Udekem zijn ter hoogte van de haarden S16 en S17 eveneens haarden weergegeven.

Nog op de gelijkvloers was in het oosten een recentere doorgang gemaakt. Onder de voormalige vloer werden twee oudere, bakstenen muurfragmenten (S33 en S32) zeer fragmentair aangesneden. Ze lijken doorbroken te worden door de fundering van het opgaand muurwerk op deze plaats.

Fig. 3.16: Allesporenplan geprojecteerd op een plan van het hotel d'Udeckem anno 1891 en opmetingsplan architectenbureau a33: detail ruimtes E.

Fig. 3.17: Vloertje S22 en sokkel S23 in ruimte C1.

Fig. 3.18: Binnenmuren S18 en S19 in ruimtes E1 tem E4.

Fig. 3.19: Binnenmuren S18 en S19 in ruimtes E1 tem E4.

Fig. 3.20: Structuur S20/21 in ruimte E4.

Fig. 3.21: Structuur S20/21 detail.

Fig. 3.22: De opengebroken structuur S20/21 in ruimte E4.

Fig. 3.23: Haard S16 in ruimte E4.

Fig. 3.24: Haard S17 in ruimte E4.

Fig. 3.25: Schouw van haard S17.

3.4 Buiten het gebouw: Riolering

In de aangelegde rioleringsleuven werden enkel ten westen van hotel d'Udekem archeologisch relevante (muur)resten aangetroffen (fig. 3.26). De bovenzijde van deze muurresten bevond zich op ca. 40 cm onder maaiveld. Voor de rest werd in de aangelegde sleuven de onderlaag van de klinkers van de speelplaats aangetroffen en een laag donkerbruingrijze, redelijk puinige grond (HTM).

Ter hoogte van hotel d'Udekem en in het verlengde van de noord- en zuidmuur van de hoofdvleugel werd telkens een muur aangesneden (S34 en S40). Het betreft ca. 40 cm brede muren, opgebouwd uit bakstenen (22 x 6 cm) met kalkzandmortel. Deze muren komen overeen met de buitenmuren van de rij gebouwen die op de kaart van 1891 nog ten westen van de hoofdvleugel van hotel d'Udeckem getekend zijn.

Ook ter hoogte van een binnenmuur op deze kaart, werd in de sleuf een muur aangesneden (S 37). Tussen deze muur en de buitenmuur ten zuiden ervan werd een bijhorende vloer (S35) gevonden in gekapte en beroete kalkstenen over een lengte van ca. 3 m (fig. 3.27 en 3.28). De vloer zit op ca. 70 cm onder maaiveld. Deze muren met vloer vallen volgens de projectie van de sporen op de kaart van hotel d'Udeckem samen met een ruimte waar 'cave a charbon' in staat geschreven.

Ten noorden hiervan werd in de sleuf mogelijk een klein fragment van een vloer (S38) in natuurstenen tegels gevonden met een bijhorende muur (S39) die in het noorden verstoord was door een leiding. Ten noorden van de kolenkelder is op de kaart van 1891 een trap weergegeven.

Fig. 3.26: Allesporenplan geprojecteerd op een plan van het hotel d'Udekem anno 1891 en opmetingsplan architectenbureau a33: detail sleuf ten westen van hotel d'Udekem.

Fig. 3.27: Sleuf nutsleiding ten (zuid)westen van hotel d'Udekem

Fig. 3.28: Sleuf nutsleiding ten (zuid)westen van hotel d'Udekem

3.5 Buiten het gebouw: putten

Buiten het gebouw werden twee diepere putten aangelegd, een ten zuiden van hotel d'udekem op de speelplaats voor het steken van twee regenwaterputten en een ten oosten van hotel d'Udekem bij de afbraak van een lagergelegen toegang naar de kelder (respectievelijk fig. 3.29 en 3.30/3.31).

In de put voor regenwater werden geen archeologische resten of grondsporen opgemerkt bij het afgraven. In het opgeschoond profiel bevond zich onder de ca. 50 cm dikke vloeropbouw (1) van de klinkers een donker grijsgroene laag (2) met brokken mortel en baksteen, gevolgd door een vrij dunne laag groen gelig zand (3) en een vrij homogene grijze laag (4) met eronder de natuurlijke ondergrond (5) (fig. 3.29). De natuurlijke bodem in deze put werd bereikt op ca. 2,80 m cm onder maaiveld.

In de uitgegraven grond van deze put werd een fragment van een kleipijp aangetroffen en een steel van allicht een tweede pijp (fig. 3.32). Er kon niet achterhaald worden tot welke laag deze behoorde. Beide Het betreft een slanke, symmetrische en dunwandige pijp van het ovaal model. Deze vorm wordt in de periode 1730-1750 gedateerd⁴². Op beide fragmenten is de naam van de fabrikant aangebracht: Goedewage Gauda'.

De put voor de dichtgemaakte doorgang aan de oostzijde van het hotel d'Udekem bevond zich net ter hoogte van de recentste bouwphase, het gebouw tussen de hoofdvleugel en de straat. Deze put werd ca. 1,6 m diep uitgegraven.

In het vlak kon de insteek (S42) van de fundering van de recentste bouwphase van hotel d'Udekem aan de oostzijde worden geregistreerd (fig. 3.30). De vulling (S41) binnen deze insteek was iets donkerder grijs dan de rest van de laag (S46) in het vlak. De fundering zelf bestond uit ijzerzandsteen onderaan en blokken kalksteen bovenaan. Het lijkt eerder niet om een (horizontale) bouwnaad te gaan. In een bijkomend putje kon vastgesteld worden dat deze fundering tot op ca. 2,4 m onder maaiveld reikte (fig. 3.33). De verticale bouwnaad met het oudere (hoofd)gebouw van hotel d'Udekem is wel duidelijk zichtbaar in het muurwerk. In de muur van het oudere deel is tevens een dichtgemaakt raam waarneembaar.

In het geregistreerde oostprofiel van deze put werd onder de ca. 25 cm dikke opbouw van de klinkers van de speelplaats een bakstenen structuur aangesneden; de bodemopbouw ten zuiden hiervan bestond uit een ca. 20 cm dikke donkergele laag, gevolgd door een 40 cm dikke roodbruine laag, een een geelbruine en een groengrijze laag en tenslotte een laag groene zand op het aangelegde vlak zelf dat uit een donkergrijze laag bestond (fig. 3.34).

Aangezien de bakstenen structuur maar net werd aangesneden in het profiel, kan er weinig over gezegd worden.

In functie van de nieuwbouw werd een vloerplaat uitgegraven. Met deze beperkte uitgraving werd geen archeologisch relevant vlak bereikt.

⁴² <https://www.kleipijpen.nl/vormen-van-de-kop/ovaal/>

Fig. 3.29: Profiel in de put voor de regenwaterputten.

Fig. 3.30: Put aan oostzijde hotel d'Udeckem met de open te maken deuropening.

Fig. 3.31: Put aan oostzijde hotel d'Udeckem.

Fig. 3.32: kleipijpfragmenten

Fig. 3.33: Fundering oostzijde hotel d’Udeckem.

Fig. 3.34: Oostprofiel in put oostzijde hotel d'Udekem

4 Synthese

4.1 Interpretatie en datering

De uitgravingen in het gebouw hotel d'Udekem schommelden tussen -50 cm en -65 cm onder maaiveld in de kelders en -30 op het gelijkvloers. Er werd nergens dieper uitgegraven dan benodigd in functie van de werken van de aannemer. Deze eerder beperkte uitdieping en het feit dat de opstaande muren veelal nog bepleisterd waren, bemoeilijkt soms evenwel de interpretatie van de aangetroffen resten. Bij deze uitgravingen werden in alle ruimtes onder de voormalige vloer resten aangetroffen van oudere bouwfases, waaronder oudere binnenmuren, sokkels, vloeren en haarden. Het betreft zowel structuren die op een kaart van 1891 van hotel d'Udekem weergegeven zijn, als ook stratigrafische oudere elementen (fig. 4.1).

Het archeologisch onderzoek in het onderkelderde deel van de hoofd vleugel bevestigt wellicht het gegeven dat reeds uit uitgevoerd bouwhistorisch onderzoek gekend was, namelijk dat de achtergelegen hoofd vleugel van het gebouw uit twee fases bestaat. Dit kan worden afgeleid uit het feit dat de muur tussen de kelders B3 en A2 oorspronkelijk leek door te lopen en dat de deuropening allicht pas na toevoeging van het westelijk deel van het gebouw werd aangebracht.

Tussen de kelders A1 en A2 was een thans dichtgemaakte deuropening. Het voorkomen in kelder A2 van een stratigrafisch ouder vloerniveau met bijhorende sokkels die eveneens tegen die delen van de kelder aangewerkt zijn die in natuursteen opgetrokken zijn, wijst er hypothetisch op dat het huidige korfbooggewelf in de twee kelders een recentere aanpassing is, gebouwd op een bestaande muur in natuursteen. Er lijkt namelijk een bouwnaad te zijn tussen de delen van het opgaand muurwerk in natuursteen en deze in baksteen. Bovendien hebben de sokkelfunderingen geen functie onder het huidige korfbooggewelf. In de oostgevel aan de buitenzijde van kelder A1 zit wellicht een dichtgemaakte venster.

In de ruimtes op het gelijkvloers werden elementen aangetroffen die ook op een kaart van het gebouw uit 1891 weergegeven zijn, namelijk twee haarden, sokkels en binnenmuren. Ook hier werd nog onder deze elementen een stratigrafisch oudere vloer gevonden.

In de noordwesthoek werd tussen binnenmuren die op de kaart van 1891 staan en tegen de voorgevel twee bakstenen gewelven gevonden. De functie hiervan is niet duidelijk. Mogelijke functies als wateropslag, beerput, warmtecirculatie en kolenkelder lijken allemaal onwaarschijnlijk.

Ook in een sleuf voor nutsleidingen werden ten westen van hotel d'Udekem resten gevonden die allicht ook weergegeven zijn op de kaart uit 1891. Ten westen van de hoofd vleugel staat op deze kaart namelijk een even brede bebouwing met o.m. een kolenkelder. Wellicht zijn de buitenmuren van dit gebouw en resten van de kolenkelder aangetroffen.

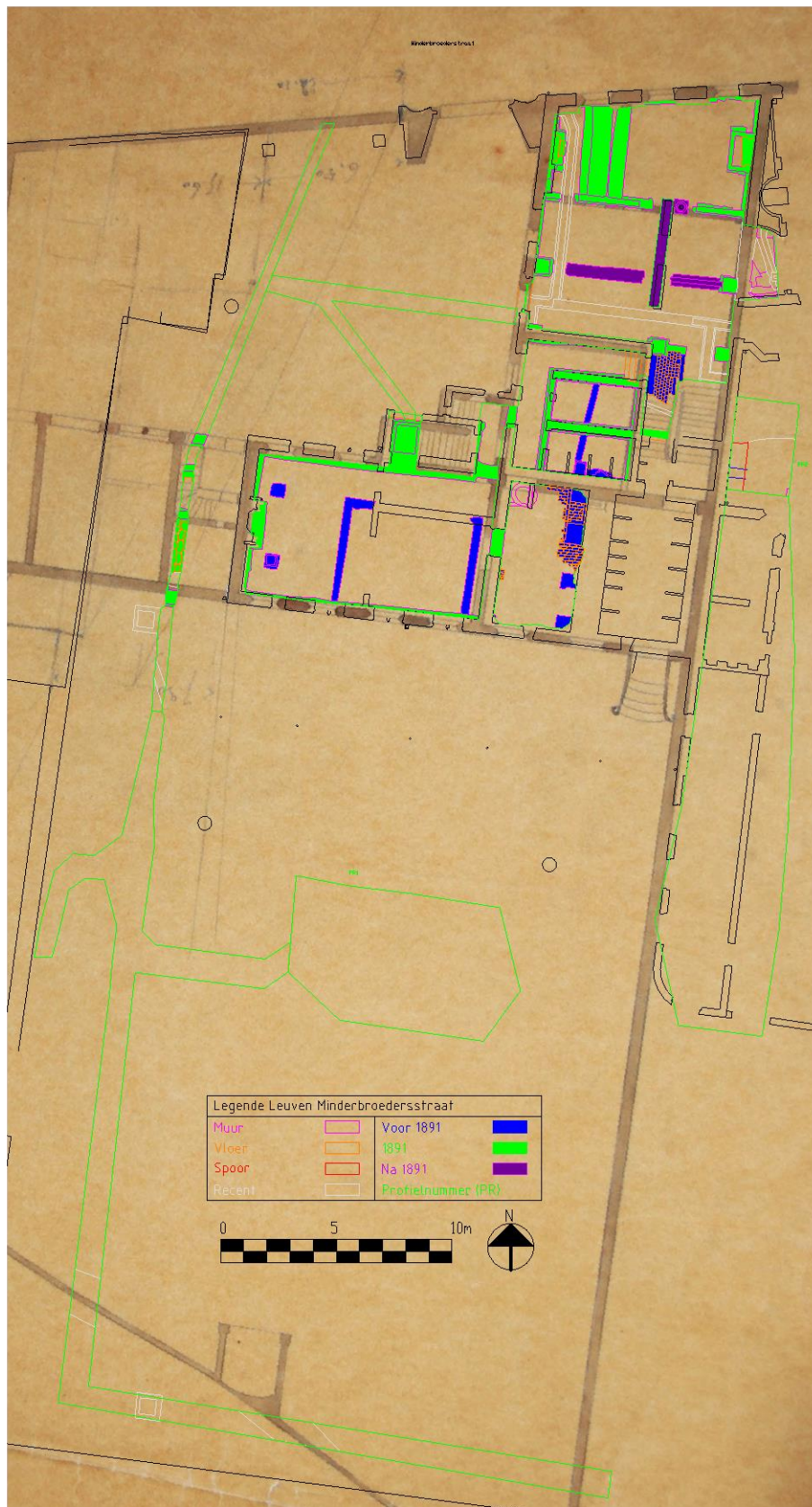

Fig. 4.1: Faseringsplan

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

De vraagstelling van het onderzoek is gericht op de geschiedenis van de oorspronkelijke huizen en hun geschiedenis. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?

- Wat is de relatie tussen de bestaande panden en het aanwezig archeologisch erfgoed?

In alle uitgegraven kelders en ruimtes op het gelijkvloers van hotel d'Udekem werden resten van oudere structuren gevonden, waaronder oudere binnenmuren, haarden, sokkels en vloeren. Het betreft structuren die op een kaart van 1891 van hotel d'Udekem weergegeven zijn, maar ook stratigrafisch oudere bewoningselementen. Alle aangetroffen structuren kenden een functie binnen de context van bewoning op deze locatie.

In de aangelegde sleuven voor nutsleidingen buiten de gebouwen van hotel d'Udekem werden eveneens resten van de voormalige bebouwing op deze plaats aangetroffen.

In de putten die buiten de gebouwen werden gegraven, werden (ophogings)lagen geregistreerd en in de put ten oosten van het hotel ook bakstenen resten die net buiten de aangelegde put vielen.

- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?

Er zijn zoals verwacht enkel structuren aangetroffen die een functie hebben als onderdeel van de bebouwing op deze locatie. Het betreft oudere binnenmuren, oudere vloeren, sokkels en haarden binnen de bestaande bebouwing.

- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van deze huizen gedurende hun gebruikperiode?

- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?

Er zijn enkel fragmenten van mogelijk twee kleipijpjes aangetroffen in de uitgegraven grond van de put voor de regenwaterputten. Dit is geen abnormale vondst binnen de context van bewoning.

- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?

In de gebouwen van hotel d'Udekem werden in de uitgegraven zones oudere structuren aangetroffen onder de huidige vloer. Er zijn geen specifieke vondsten aangetroffen om de ophogingslagen in de diverse ruimtes te dateren, maar er kan van uit gegaan worden dat deze zich situeren in de periode nieuwe tijd/ nieuwste tijd. De oudste fase van gebouw d'Udekem dateert volgens de bouwgeschiedenis uit de 16de eeuw, de latere fases uit medio 17de eeuw en de 18de eeuw.

Mogelijk situeert zich onder het oudste keldergedeelte (volgens de bouwgeschiedenis) een stratigrafisch oudere bouwfase.

Het archeologisch onderzoek in het Sint-Pieterscollege in de Minderbroedersstraat te Leuven

Ook in de (beperkt aangelegde) putten buiten werden onvoldoende vondsten in situ aangetroffen om tot een datering te komen. In de aanlegde put in functie van de regenwaterputten werden diverse ophogingslagen aangetroffen boven de natuurlijke ondergrond.

- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/ stadsontwikkeling van Leuven?

Er zijn zoals verwacht enkel structuren aangetroffen die een functie hebben als onderdeel van de bebouwing op deze locatie.

Bibliografie

Beyen S. 2010: Beknopte bouwhistorische nota. Beschrijving van het gebouw en diagnosenota resultaten materiaaltechnisch onderzoek restauratie-opties, Studio Roma Architecten, Haasrode.

<https://cai.onroerendergoed.be>

<http://cartesius.be>

www.agiv.be

<https://www.kleipijpen.nl/vormen-van-de-kop/ovaal/>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>